

УДК 298.9

Н. В. Главатських
аспірант кафедри філософії

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ РОЗУМІННЯ ЛЮДИНИ В УЧЕННІ РІЗНИХ НЕОЯЗИЧНИЦЬКИХ НАПРЯМІВ. КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ

Неоязичницькі напрями актуалізують низку оригінальних антропологічних ідей, розкриваючи місце людини в загальній системі світобудови. Однак варто зазначити, що різні неоязичницькі напрями мають неоднакові погляди й підходи щодо розуміння людини.

В українському науковому просторі за останні два десятиліття сформувався певний дослідницький пласт вивчення феномена саме неоязичництва, можна згадати праці таких дослідників, як А. Колодний, О. Тупик, Д. Базик, І. Окорокова, С. Зражевський, Є. Смульський, Т. Беднарчик, С. Работкіна, Ю. Стельмашенко й ін. Тим не менше, світоглядні засади неоязичництва поки що залишаються не достатньо вивченими. Праць, присвячених, зокрема, світоглядним аспектам українського неоязичництва саме в релігійнознавчому аспекті, досліджень неоязичництва як релігійного явища, зокрема, і в антропологічному аспекті (місця людини в світоглядних уявленнях неоязичників) поки що бракує.

Отже, метою статті є компаративний огляд ключових аспектів антропологічного вчення різних неоязичницьких напрямів.

Єдиної точки зору на вчення про людину в різних неоязичницьких течіях не існує. Утім, спираючись на окремі тексти неоязичницьких лідерів, можна відтворити деякі загальні елементи неоязичницької антропології.

По-перше, варто виокремити «вчення про природу людини та її створення». Так, згідно з настановами такого напрямку неоязичництва, як Родове вогнище слов'янської рідної віри (далі – РВСРВ), людина є божественним створінням. Відповідно до їх учення, за повелінням Роду Всевишнього Сварог і Лада-Матінка благословили Землю (у їх термінології – Землю-Макош). А далі вони, в танці разом з'єднавшись силою своєю життєдайною, світи породили, а потім і «первочеловека – человека кои всем людям начало и тело его из них состоит» [7]. В Об'єднанні рідновірів України (далі – ОРУ) також учать, що людина є створінням Сварога, але вказують, що це сталося так, що він створив людину власними руками, зліпив її, або вирізав її золотим топірцем, або взагалі створив зі своїх пальців. Загалом же міфологія щодо створіння людини, людей (слов'ян) ними береться з тексту Влесової книги (далі – ВК).

Ідея про те, що людина є образом божим або, як ще в деяких текстах, «прообразом Світу», є однією з найпоширеніших у неоязичницьких текстах. Зустрічаються й дуже екзотичні та еkleктичні варіації, наприклад, що «людина виникла із зоряного пилу та базових елементів його творіння», в окремих текстах наявна еkleктика різноманітних ідей, що були почерпнуті авторами з найрізноманітніших джерел: ведичних текстів, аутентичного фольклорного матеріалу, навколо чи псевдонаукових ідей («кожна людина є двоїною, складною квантовою системою: фізичне начиння й польова (астральна) структура»), фальсифікованих джерел (ВК: «Се мовив Ору Сварог наш: Як мої творіння створив вас од перст моїх; І буде сказано, що ви сини Творця, І поведеться як сини Творця»), власних фантазій тощо. Причому часто автентичні концепції, тексти, поняття набувають фантастичного псевдоетимологічного та псевдоміфологічного гатунку.

Включення в загальну систему матеріалу індуїстських вірувань (у середовищі ведично-православного неоязичництва), передусім аюрведи, дає їм змогу апелювати як до окремих термінів і понять, так і до концепцій у трактуванні природи людини, активно еkleктуючи їх із власне слов'янським матеріалом (зокрема, й через псевдоетимологію), а також включаючи окремі дані сучасної медицини та низку

ідей явно ньюейджівського характеру. Характерні тексти: «Життя душі наші пращури розуміли як взаємозв'язок між живою землею-матінкою, живою мовою (на санскриті життя – «джива»), живою водою, живими рослинами й людиною»; «Сучасна медицина виділяє шість основних систем анатомічного тіла: нейроендокринну, серцево-судинну, диxальну, шлунково-кишкову, сечостатеу та опорно-рухову. У ведичній науці анатомічне тіло розглядається як допоміжний механізм «тонкого тіла», його логічне продовження в твердому земному світі» тощо.

Загалом же виокремити цілісну концепцію, притаманну всім неоязичникам, більше того, яка б була концептуально вбудована в якусь навіть одну неоязичницьку традицію, навряд чи можливо. Адже в рамках навіть однієї неоязичницької конфесії наявні матеріали різних авторів, що формують різні погляди на проблему людини.

По-друге, варто виокремити вчення щодо розуміння тріади «тіло-душа-дух». Волхвиня Зореслава (Г. Лозко, ОРУ) стверджує, що природа людини складається з принаймні двох елементів – душі й тіла. Душа розуміється як тонкий, неречовинний людський образ, що нагадує пару, повітря чи тінь. У вченні ОРУ душа здатна залишати людське тіло і швидко переноситися в різні віддалені місця простору, вона є невидимою, але має й деяку фізичну силу. Так, вона з'являється людям під час сну або безсоння як привид, відділений від тіла, але схожий на нього. Згідно з ученням Г. Лозко, душа є безсмертною, пов'язується з постійним обертанням її через світи «праві», що розуміється як те, що боги посилають душу на Землю, «яві», що трактується як отримання тіла, врешті-решт, «наві» – скидання тіла й перехід душі до царства предків, що поступово впливається у світ «праві» а саме в уже згадувані нами т. зв. «Луга Сварожі». Відтак стверджується, що кожна душа після смерті повертається до Сварога. Отже, під душею неоязичниками розуміється певна життєва енергія: оживотворювальне дихання Роду, життєва сила, яку Рід вдихає в тіло людини. Підкреслюється, що душа утримується в рамках мислення (розуму), почуттів і волі. Це три явища, якими першочергово керується адекватна й соціально адаптована людина. Ці три явища в зародковому стані спостерігаються й у тварин, котрі, вочевидь, фізіологічно не здатні повніше використовувати цей вимір.

На відміну від душі, тіло – цілком природна, матеріальна субстанція, яка трактується як одяг душі, який дає Бог. За неоязичницькою міфологією, ця ідея пов'язується з поняттями священної обрядової сорочки, якою сповивають новонародженого, весільної сорочки, яку вдягають на оранку або сівбу, тощо. Тіло трактується як «груба» речовина, матерія, що складається з природних елементів, стихій. Крім того, цей вимір обумовлюється інстинктами й рефlekсами. Він є домінуючим у більшості живих істот, насамперед у рослин і тварин, є він і в людини, і систематичне пригнічення його призводить, як відомо, до розладів організму та виродження.

Уведення деякими неоязичницькими рухами поряд із поняттями душі й тіла ще й поняття «дух», на нашу думку, має певні конотації із християнством. Як слушно стверджує російський дослідник С. Астапов, «більшість неоязичницьких авторів вважають, що душа може існувати незалежно від тіла, але не має особових характеристик і не безсмертна (може згоріти в Пеклі Чорнобога). У зв'язку з цим (а точніше, з колізією, викликаною неможливістю здолати у своїй свідомості персоналізм) у неоязичників виникає потреба ввести до складу людини, окрім душі й тіла, третю складову – дух» [1].

Дух трактується як початок, що керує душею й тілом, а також спілкується з богами (Богом). Відтак людина трактується як трічасна система, але вказується, що це розділення є умовним, адже дух є в душі, а душа – в тілі. Зазначається, що душа є як у людини, так і у тварин і рослин, вона надзвичайно складна. Саме душа дає людині свідомість і здатність до розумової діяльності й володіння словом. Тому людина називається словесною істотою (на відміну від істот безсловесних).

А ось дух також є субстанцією, що притаманна всьому створінню, але неоднаковою мірою. Власний дух має кожне створіння. Але в рослин і тварин він існує в зародковій формі, і тільки в людини він божественний. Саме людський дух дає людині здатність розрізняти вищі цінності: добро і зло, істину й неправду, красу й неподобство, бачити їх відносність. Якщо вибір у цій сфері зроблений, то дух прагне підпорядкувати своєму рішенням душу й тіло. Переважно через свій дух людина спілкується з іншими духами, богами та Родом Всевишнім. Без спілкування з богами дух людини не здатний знайти справжні критерії для визначення вищих цінностей. Це відбувається тому, що тільки передвічний Бог, який сам є абсолютним благом, істиною і красою, може вказати правильне рішення людині. Маючи тіло, душу й дух, людина стає Особистістю.

Загалом же треба наголосити, що в різних неоязичницьких течій немає сталого й загально визнаного тлумачення категорії «дух». Так, наприклад, Володимир Шаян сприймає «дух» цілком у гегелівському розумінні – як самосущу Абсолютну Ідею, котра пізнає та розгортає себе в цьому світі. Оскільки цей образ легко співвідноситься з індуїстським Брахманом, В. Шаян залучає і його риси до свого розуміння духу. Учення ж про індивідуальний дух (людський елемент) у нього не було розроблене.

Також відзначимо, що, згідно з ученням РВСПВ, у кожній людині є своя (відмінна від інших) сутність, яка є невизначеною й чітко обкресленою водночас. Невизначеною – бо все від Бога, а чітко обкресленою – бо кожна людина має своє місце в соціумі (адепти РВСПВ користуються індуїстською термінологією, використовують для цього термін «варна»), яке визначає мотиви життєдіяльності й бачення особистого щастя.

Із питанням будови людської природи пов'язане й учення про колообіг людської душі. Так, в ОРУ вчать, що душа людини після смерті відправляється до Лук Сварожих (за їх ученням, небесного раю), де перебуває якийсь час, аж поки не отримає нового тіла та знову не опиниться на землі. Відтак душа людини постійно перебуває в процесі реінкарнації, перевтілення, тим самим переходячи від одного стану до іншого й послідовно переходячи з одного світу до іншого – через світи яви, наві та праві [2, с. 17]. Там учать, що «душа живе вічно, а тіло, старіючи, зношується. Тіло – лише одяг душі. Тому Боги забирають старе зношене тіло й через певний час дають душі нове вбрання» [2, с. 30]. На Луках Сварожих (згідно з текстом ВК), у раю, душа зустрічається з душами померлих пращурів. Тільки невідомо, чому душі пращурів також не отримали нового тіла та за яким саме законом одні душі втілюються в нові тіла, а інші – ні. Символ віри в ОРУ вказує: вірую: в Радість Життя Вічного, в чистоту Душі праведної, яка ніколи не зникає, а переходить у нове тіло.

У РВСПВ реінкарнація має назву «колоруду». Вони вносять елемент індуїстський і трактують це як вияв закону «карни». Коли душа людини втілюється в тілі не свого роду (що в принципі неправильно), то вона так «відпрацьовує якусь кривду».

Відповідно до вчення Руського православного кола (далі – РПК), переродження людської душі є виявом загальносвітового закону циклічного перевтілення всесвіту. Після смерті душа повертається до неба, Сварога, а тіло – до матері-землі, Рожаниці. Переродження душі в інше тіло супроводжується ритуалом шлюбу Батька-Сварога й Матері-Рожаниці, що й забезпечує її нове народження [10, с. 17]. З іншого боку, знову ж виникає питання: що душі предків роблять у Сва-

розі та задля чого потрібно запечатувати могили (як цього вчать у РПК), щоб «її душа не турбувала живих», якщо вона має переродитися?

У свою чергу, у вченні РУНВіри вказується, що «душу ніхто не може вбити, вона вічно була й вічно буде ... після смерті душа покидає тіло і прямує в царство духа предків. Там усі душі наших предків» [5].

По-третє, варто виокремити вчення «про свободу та сенс життя людини в контексті зв'язку з богами». Людина в такому разі трактується як наділена свободою, але свободою обмеженою, вона тим більше є особистістю, чим більше виконує божественну волю, а оскільки людина є частиною не лише духу, а й Тіла Роду Всевишнього, то на неї впливають як світлі, так і темні сили, відтак людина постає перед вибором, від якого залежить її духовний стан і розвиток.

Порівнюючи християнську та неоязичницьку традиції розуміння природи людини з поглядів витокових засад людської душі, один з ідеологів ОРУ Б. Гарачук стверджує, що «язичник народжується безгрішним, із чистою здатністю мати божественну душу. Язичництво не має «первородного гріха», й акт народження дитини не є гріховним. Народження язичника – це велике священнодійство, яке Боги й люди шанують над усе». Отже, перед нами, з одного боку, ідея невід'ємного зв'язку людини з богами (Богом), причому власними, рідними, а не чужими, з іншого – суттєве наголошення, що душа людини є чистою, ідея гріха як такого не є притаманною для неоязичницького світогляду від початку її життя на землі. Надалі від самої людини вже залежить, буде переважати в її житті зло чи добро [4].

Ключові засади неоязичницького світогляду, виражені в таких базових засадах, як обожнювання сил природи, славлення радості життя, шанування культу предків, сформували й важливі постулати гармонійного життя людини на землі, коли для нормального повноцінного життя людини необхідними постають відчуття радості, щастя, яке людина має отримувати як винагороду за буденну працю, за правильне життя в єднанні з природою, що серед іншого має також виявлятися в долученні людини до космосу, адже, за вченням ідеологів неоязичництва, відчутти себе частинкою життя, живою клітиною величезного космічного океану, прийняти позитивний струмінь життєдайної енергії, саме до цього прагне людська душа, втілюючись у тілесному людському організмі [8].

Ідея єдності людини з богами виявляється й у тому, що, на думку ідеологів РВСПВ, у кожній людині є божественна частка. Ця теза є частиною більш ширшого кола уявлень, адже саме людство загалом трактується як єдиний образ божий.

Так, згідно з ученням РВСПВ, у кожній людині божественний образ виявляється через прагнення до Бога, здатність сприймати божественну любов, прагнення єдності з власними богами, а також іншими людьми в єдиному ланцюзі, який у їх ученні трактується як єдність роду земного, Роду Небесного та Роду Всевишнього. Саме цим зв'язком, на думку адептів РВСПВ, зумовлені всі богоподібні риси й уміння кожної людини.

Окремо трактується ідея свободи людини, без якої немає самої особистості, а також любові і творчих здібностей, зникає вище становище людини, на протигагу тваринному світу, у її прагненні до вдосконалення, що дає людині можливість бути причетною до божественної всемогутності й усезнання.

Відповідно до вчення ідеологів РВСПВ, вища творчість людини виявляється в поступовій перебудові її життя, прагненні до життя на духовних началах. У свою чергу, важливу роль у цьому процесі відіграють божественні сили, Небо (Сварга). Це є можливим тільки у випадку, якщо людина є посвяченою в «Рідну Православну Віру», а відтак несе в собі т. зв. «Світло Роду» (за термінологією адептів, «вогонь породження»), а відтак має можливість удосконалити свої душу, дух і тіло. Адепти РВСПВ вірять, що внаслідок цього людина в потойбіччі має згодом стати Богом і служити Роду Всевишньому.

Людство неоязичники трактують як утілення образу Роду Всевишнього. Боги наділяють людей своєю силою та надають їй неземні якості. Рід Всевишній заповідав людству творити рід земний за законами любові і справедливості, допомагаючи одне одному йти до досконалості, саме в цьому вбачається сенс людського життя. Рід земний є образом божим, образом Роду Всевишнього, а тому виявляється в дійсності у своїй множинності, в різних народах і людях, але всі вони повинні прагнути до єдності в роді земному, бо це є основою виживання і блага всього людства. Створені єдиними за природою, люди повинні за допомогою рідних богів кожного разу все більше уподібнюватися передвічному Богові через удосконалення єдності в множинності.

Загалом для неоязичницьких конфесій без винятку є характерним бачення людини не як залежної від волі вищих сил істоти, а майже як співдіяча з божественними силами, майже рівного їм. Так, у вченні РУНвіри людина розглядається не як другорядна істота після Бога (Дажбога) (нагадаємо, вчення РУНвіри є монотеїстичним), а як співавтор Бога у творінні Світу. Людина звертається до Бога не в прагненні дива, а за натхненням, для освітлення душі.

Антропологія неоязичників напрями залежить від загальних світоглядних засад. Так, у своєму вченні огнищани принципово не формують космогонію і стоять на засадах розуміння богів як егрегорів, а оскільки егрегор є сутністю, що живе та розвивається у світі людського духу й тому впливає на вчинки людей, то й боги досить відчутно діють у матеріальному світі. Боги, на думку огнищан, існують, але інакше, ніж це вважається в монотеїстичних або інших неоязичницьких традиціях. Егрегор, що здібний дуже сильно впливати на дії людей, а отже, й на хід історії, на думку огнищан, сам залежить від людей, адже так створюється й підтримується духовною діяльністю кожної окремої людини. Егрегор розвивається разом зі своїм носієм – людиною. Тому кожен язичник, ушановуючи заповіданих від пращурів богів, одночасно бере участь у одвічному та нескінченному процесі їх народження. Відтак на людину покладена велика відповідальність. Важливо зберігати й відтворювати наявні егрегори, продовжуючи прясти нитку «традиції». Завдання людини та її моральний закон (за їх термінологією, совість огнищанина) – пам'ятати про тих, хто був до нас.

Згідно з ученням РВСРВ, «Всевишній Рід кожній своїй частці дає певне призначення, тому всі ми покликани виконувати волю Цілого, як ноги, руки, пальці й очі служать усьому тілу. Вірно виконуючи свій обов'язок, кожна частина-душа має можливість удосконалитися й піднятися на вищий ступінь життєвого розвитку. Проходячи шлях від праху земного (каменя, мінералу), будучи рослиною, твариною, а згодом людиною, Душа, удосконалюючи свій Дух, через певний період часу стає Богом. Так долається шлях через Навь, Явь і до Праві. Боги як духовні сутності наділені здатністю підтримувати своє життя самостійно, наповнюючи духовну й тілесну сутність. Вони живуть у Праві – світі найвищого щастя і блага в єдності з Родом» [6]. Отже, підкреслюється реінкарнаційна природа еволюції людської душі, можливість її еволюції через низку перероджень і можливість піднятися на рівень самих богів.

Особливою в загальному антропологічному вченні неоязичників є концепція «рідновіра», яка намагається окреслити антропологічний образ сучасного послідовника неоязичництва.

На нашу думку, важливим елементом у вченні про людину в концепціях сучасних неоязичників є позиція щодо сутності самого неоязичника. Послідовники неоязичництва підкреслюють цілісність божественно-людських взаємозв'язків. Так, у вченні РВСРВ підкреслюється: «Усе Родом об'єднано й у Роді перебуває». Творячи в собі Сваргу (організований світ), Всевишній виділяє із себе клітинки своєї Душі, які стають самостійними істотами всередині Нього. Усі видимі й невидимі світи – це вияви Бога, отже, все є частинами Божими, у тому числі й люди [6]. Кожен народ наділений Богом власним призначенням, кожен народ пізнає світ через власну рідну віру, кажуть адепти РВСРВ. Кожен

народ наділений можливістю особливих стосунків з власними богами. Якщо мова йде про слов'ян, то саме вони з легкої руки авторів т. зв. ВК називаються дітьми Сонця, сонячними родичами, онуками Сварожими, онуками Дажбожими, онуками Божими, синами своїх богів, синами Перуна, синами Творця, Трояновими онуками. Цим підкреслюється родова спорідненість слов'ян-русів із власними (не іншорідними!) богами. В. Шаян пише: «Божественне походження народу – це його духовна метрика народження. У приналежності до Божества, як його синів, нарід визначає і творить свою духову сутність. Усвідомлення стає дією, стає історичним чином, стає духовою сутністю народу. Стає нацією в наймодернішому смислі цього слова» [3, с. 62].

Разом із тим боги вважаються «нашими Отцями й Матерями або Дідами, Пращурами: Отець Сварог, Отець Божий, Сварог – Ддо Божий, Сварог-Пращур, Отець Дажбог, Отець Перун, Мати Слава, Мати-Сонце, Мати Птиця» [11]. Г. Лозко зазначає, що «кожен українець, який починає читати Велесову книгу, має усвідомити своє божественне походження» [2, с. 20].

Ця акцентуація на особливих взаєминах слов'ян із їхніми власними богами виходить від окремих положень учення про саму природу людини. Наголошується, що рідновір – це людина, котра сповідує віру в рідних богів, є невід'ємною частиною зв'язку власних богів, рідної землі та себе самої. Підкреслюється, що найвищими цінностями є «наш Слов'янський-Арійський Рід і наша Рідна Земля. Ми бережемо закони про чистоту Роду і природи».

У РПК йдуть далі та оформлюють систему сакрального етногенезу. За їх ученням, базованим на ВК, «кожен народ має легенди про своїх родоначальників, у більшості ці особи є міфологічними. Велесова Книга розповідає про отця Богумира і його дружину Славуну (Славу). У них були доньки Древа, Скрева й Полева (від них пішли племена деревлян, кривичів і полян), а також сини Сіва та Рус (відповідно, племена сіверців і русів). Після отця Богумира був отець Орій зі своїми синами Києм, Щеком і Хоривом. Багато наших імен закінчується на «слав» або «мир», тим самим підкреслюється походження від родоначальників Русі Богумира та Славуну. ... за своїм ім'ям і діями Богумир має уособлювати Мировога – Сонце, що заходить, а Орій, що діє після нього, – Сонце, що сходить, тобто відповідає Ярилові. Від отця Орія ми називаємося орійцями або арійцями. За переказами Велесової Книги, ми походимо від Славуну (Матері-Слави), жони Богумира, які є родоначальниками слов'янських племен» [9].

Чистота роду часто підкреслюється апеляцією до таких концептів, як «арійство» (у ведичному неоязичництві), «біла людина», «походження білої раси», наявне псевдоетимологічне конструювання: «слов'яни» («люди славні, бо ж славимо Богів»), «Рігведа» – «веда Роду» тощо. Г. Лозко стверджує: «Святість крові є основою всього Роду» [2, с. 24]

Висновки. Підбиваючи підсумок, варто зазначити, що в різних неоязичницьких напрями формулюються унікальні вчення про людину. Актуалізуються питання щодо визначення її природи, будови внутрішнього світу, намагання формулювання морально-етичних засад у зв'язку з питаннями свободи та сенсу життя людини тощо.

Можна стверджувати, що все це має часто не до кінця визначений характер, різні неоязичницькі течії мають різне бачення означених концепцій і навіть усередині однієї течії мають місце тексти, що по-різному трактують питання людини. Загалом треба визнати, що неоязичницька антропологія знаходиться в постійній трансформації, що є характерною рисою для вчення всіх неорелігій.

Література

1. Астапов С.Н. Антропология неоязичников-родноверов / С.Н. Астапов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/88642/1/456-463.pdf>.
2. Лозко Г. Велесова книга-Волховник / Г. Лозко. – Вінниця : Континент-прим, 2007. – 520 с.

3. Віра Предків Наших. – Гамільтон, Канада : Об'єднання Української Рідної Віри, 1987. – Т. 1. – 1987. – 893 с.

4. Гарачук Б. Морально-етичні засади української рідної віри / Б. Гарачук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oru.org.ua/index.php/bogoznavstvo/svitoglyad/161-moralno-etichni-zasadi.html>.

5. Джурик Б. Прихильниками РУНВіри є багато відомих людей / Б. Джурик [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pohlyad.com/zhyttya/n/4134>.

6. Истинный путь к Богу [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://alatyrg.org.ua/rus/bogovidana_ru/23-istinnyy-put-k-bogu.html.

7. Карб веданья сущности Покона [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://alatyrg.org.ua/rus/svashen_pisanie_ru/247-karb-vedanya-suschnosti-pokona.html.

8. Лозко Г. Ведійські витоки давньоруської релігії / Г. Лозко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oru.org.ua/index.php/bogoznavstvo/statti/481-vedijski-vytoky-davnioruskoji-relihiji.html>.

9. Основи Віровідання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://yaro.dp.ua/osnova.html>.

10. Пашник С.Д. Руська православна віра у питаннях і відповідях / С.Д. Пашник. – Запоріжжя : Руське православне коло, 7524 (2016). – 68 с.

11. Хто такі рідновіри? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://aratta-ukraine.com/sacred_ua.php?id=77.

Анотація

Главатських Н. В. Ключові аспекти розуміння людини в ученні різних неоязичницьких напрямів. Компаративний аналіз. – Стаття.

У статті проводиться компаративний аналіз ключових аспектів релігійної антропології в ученні різних течій українських неоязичників. Серед іншого розглядаються вчення про природу людини та її створення, проблема зв'язку людини з рідними богами, концепція «тіло-душа-дух», проблема реінкарнації, проблема свободи й сенсу життя людини, а також

концепція «рідновіра» в загальному антропологічному вченні неоязичників.

Ключові слова: неоязичництво, релігійна антропологія, рідновір'я, РУНВіра, Родове вогнище слов'янської рідної віри, Руське православне коло, Об'єднання рідновірів України.

Аннотация

Главатских Н. В. Ключевые аспекты понимания человека в учении разных неоязыческих направлений. Компаративный анализ. – Статья.

В статье делается компаративный анализ ключевых аспектов религиозной антропологии в учении различных течений украинских неоязычников. Среди прочего рассматриваются учение о природе человека и его создании, проблема связи с родными богами, концепция «тело-душа-дух», проблема реинкарнации, проблема свободы и смысла жизни человека, а также концепция «родновера» в общем антропологическом учении неоязычников.

Ключевые слова: неоязычество, религиозная антропология, родноверие, РУНВера, Родовой огонь славянской родной веры, Русский православный круг, Объединение родноверов Украины.

Summary

Glavatskykh N. V. Key aspects of human understanding in the teaching of various neopagan directions. – Article.

The article makes a comparative analysis of the key aspects in the teaching of religious anthropology different currents Ukrainian neo-pagans. Among other things, considered the doctrine of the nature of man and his creation, the problem of communication with the family gods, the concept of “body-soul-spirit” reincarnation problem, the problem of freedom and the meaning of human life, as well as the concept of “Rodnoverie” neo-pagans in general anthropological doctrine.

Key words: neo-pagans, comparative analysis, Anthropology, god, body, soul, spirit, reincarnation, Rodnoverie.